

De vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 16375
25000 BJ DEN HAAG

Naarden, 1 juni 2026

Ref.: 20260601

Betreft: Position paper KVAN Wijziging Archiefwet Openbaarheid Oorlogsarchieven

Geachte woordvoerder Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

In de week van 8 juni 2026 debatteert u over de Spoedwet:

Wijziging van de Archiefwet ter verruiming van de mogelijkheden om archiefbescheiden die in een archiefbewaarplaats berusten en die persoonsgegevens bevatten, ter raadpleging en gebruik beschikbaar te stellen. Kamerstukken 36 889 nr. 2.

Samenvatting

In de wet worden wijzigingen van de Archiefwet voorgesteld die het mogelijk maken om bij zwaarwegend algemeen belang bepaalde historische archieven online openbaar te stellen. Ook als daar mogelijk nog bijzondere en/of strafrechtelijke persoonsgegevens in de zin van de AVG (dus van levende personen) in voorkomen.

Aanleiding voor dit wetsvoorstel is de discussie over het online openstellen van het Centraal Archief Bijzondere Rechtspleging (CABR). Dit unieke archief bevat zo'n 485.000 dossiers van personen die na de Tweede Wereldoorlog zijn onderzocht op collaboratie met de Duitse bezetter. Het Nationaal Archief wilde dit archief na digitalisering via internet voor iedereen toegankelijk maken. Dit leidde tot kritiek en een formele waarschuwing van de Autoriteit Persoonsgegevens (AP). Om aan deze kritiek tegemoet te komen, wil de regering met het wetsvoorstel een wettelijke grondslag creëren voor de verwerking van bijzondere en strafrechtelijke persoonsgegevens bij onderzoek in beperkt openbare archieven.

Reactie KVAN

Al eerder, tijdens de discussie en de internetconsultatie, hebben wij als beroeps- en branchevereniging van de archiefsector in Nederland, te kennen gegeven groot voorstander te zijn van online toegang tot archieven als het CABR. Openbaarheid van archieven die van uitzonderlijk maatschappelijk en historisch belang zijn moeten onder voorwaarden voor iedereen laagdrempelig – en dat betekent in de huidige tijd online – toegankelijk worden. Bijvoorbeeld voor mensen die erachter willen komen wat er in de oorlog met hun familie is gebeurd, maar ook voor educatieve doelen en kennis van de geschiedenis in het algemeen. Waarbij natuurlijk wel een zorgvuldige

omgang met persoonsgegevens van levende personen geboden is. Wij zijn dan ook in principe verheugd over dit wetsvoorstel.

De onderdelen A t/m D van het voorstel zijn grotendeels bevestigingen van de bestaande praktijk, die daarmee een betere grondslag krijgt. Wat betreft onderdeel E, dat gaat over het online toegankelijk maken van bepaalde maatschappelijk en historisch belangrijke archieven, dit juichen wij in principe toe. Echter, wij zien ook enkele uitvoeringsproblemen op de archiefsector afkomen bij het voorstel in zijn huidige vorm en ook zijn er nog hiaten. Samengevat zijn onze bezwaren:

- I. Beperking van de rol van de decentrale overheden en de archivaris als professional;
- II. Vervaging van de grens tussen openbaar en beperkt openbaar archief;
- III. Beperking van de onderwerpen en archiefinstellingen waarvoor deze wetswijziging geldt.

I. Beperking van de rol van decentrale overheden en de archivaris als professional

In het voorstel onderdeel E wordt de minister in alle gevallen degene, die besluit dat bepaalde archieven - bij zwaarwegend algemeen belang en onder strenge voorwaarden - online openbaar kunnen worden. Ook als het archieven zijn van decentrale overheden. Dit achten wij onjuist omdat op decentraal niveau naast de bestuurlijke verantwoordelijkheid volgens de Archiefwet, ook de kennis en de ervaring berust over deze archieven. De beslissing over een archief waarvan bijvoorbeeld een gemeente het verantwoordelijk overheidsorgaan is, kan dan ook het best door dat gemeentebestuur worden genomen.

Daarnaast heeft de archivaris in onderdeel E slechts een uitvoerende rol. Dit doet geen recht aan de professionaliteit van deze onafhankelijke functionaris. Het past ook niet bij de versterking van de positie van de archivaris zoals die in de nieuwe Archiefwet 20.. is neergelegd.

Elke archivaris is ervaren in en gewend om, op vrijwel dagelijkse basis, een zorgvuldige belangenafweging te maken tussen openbaarheid en privacybescherming, in elk specifiek geval. Dat dit in de praktijk prima verloopt is onder meer af te lezen aan het feit, dat er niet of nauwelijks klachten binnenkomen over onze sector bij de toezichthouder Autoriteit Persoonsgegevens. Er zou in dit voorstel minimaal een adviserende rol voor de archivaris van die verantwoordelijke overheid moeten komen.

II. Vervaging van de grens tussen openbaar en beperkt openbaar archief

Archiefinstellingen hanteren een strikte scheiding tussen openbare en beperkt openbare archieven, elk met een eigen regime. Openbare archieven zijn voor ieder toegankelijk en kunnen ook online worden geplaatst; beperkt openbare archieven zijn slechts toegankelijk onder voorwaarden voor personen, die daarvoor een aanvraag doen.

Door de mogelijkheid *beperkt openbare* archieven online beschikbaar te stellen, zoals in onderdeel E van dit voorstel neergelegd, wordt deze grens onduidelijk. De bepaling is onzes inziens ook onlogisch. Het CABR, de aanleiding voor deze wijziging, is juist een archief dat bij wet *openbaar* zou

worden per 2025. Breder in de archiefsector gaat het eveneens om archieven die na afloop van de beperkingstermijn openbaar worden, maar waarbij niet waterdicht uitgesloten kan worden dat er nog (gevoelige) gegevens van levende personen in zitten.

De oplossing ligt dan in het wél openbaar stellen zoals oorspronkelijk de bedoeling was, maar het bezwaar van de ‘mogelijk nog aanwezige gevoelige gegevens’ in uitzonderlijke gevallen, en wanneer andere mitigerende maatregelen niet mogelijk zijn, te ondervangen door online plaatsen volgens de voorgestelde procedure onder IE en IIE van het voorstel.

Zo kan de in de archiefsector algemene praktijk van het onderscheid tussen openbaar en beperkt openbaar archief in stand blijven, terwijl de inhoud van het wetsvoorstel overeind blijft.

III. Beperking van de onderwerpen en de archiefinstellingen waarvoor deze wetswijziging geldt

In het wetsvoorstel worden de onderwerpen van de archieven, die conform onderdeel E bij zwaarwegend algemeen belang online openbaar mogen worden, beperkt tot *‘oorlog of oorlogsmisdaden, politiek gedrag onder voormalige totalitaire regimes, genocide of misdaden tegen de menselijkheid’*.

Er zijn echter ook onderwerpen die evenzeer van maatschappelijk en historisch belang zijn en waarvan het **even belangrijk is**, dat de archieven erover nu of in de toekomst voor iedereen online toegankelijk worden. Te denken valt aan misstanden bij de overheid of bij maatschappelijke organisaties, die niet in oorlogstijd noch tijdens een totalitair regime plaatsvinden en evenmin met de termen ‘genocide’ of ‘misdaden tegen de menselijkheid’ gekwalificeerd kunnen worden. Of archieven over minderheden binnen de Nederlandse samenleving. Wij noemen archieven van bijvoorbeeld onderzoekscommissies naar misbruik binnen kerken en zorginstellingen en archieven met betrekking tot de aankomst in en het leven van Molukkers, Surinamers en andere bevolkingsgroepen in Nederland.

Daarnaast is de toepasbaarheid beperkt tot archiefinstellingen die onder de Archiefwet vallen, zoals het Nationaal Archief, de Regionaal Historische Centra in de provinciehoofdsteden en de gemeentelijke waterschapsarchieven. Daarmee valt een belangrijk deel van de Nederlandse archiefsector buiten de boot: Beeld en Geluid, het NIOD, Herinneringscentrum Kamp Westerbork, het Katholiek Documentatiecentrum, om er maar een paar te noemen. Het publiek gaat (terecht) dienstverlening ook van deze zogenoemde ‘categorale instellingen’ verwachten, soortgelijk aan de dienstverlening die de regering met dit wetsvoorstel beoogt.

Het is daarom van belang dat de voorziening die de regering met dit voorstel in de Archiefwet realiseert ook in de Uitvoeringswet AVG wordt neergelegd voor deze archiefinstellingen. Wij zullen ons daarvoor graag samen met de regering en uw Kamer inspannen.

Samenvattend: Pas het wetsvoorstel aan om beter recht te doen aan uitvoerbaarheid, rol van de decentrale overheid en de positie van de archivaris

- Wijzig artikel IE door in de wetstekst van artikel 17a van de Archiefwet 1995 op te nemen, dat de minister besluit als het gaat om archieven van rijksorganen en de zorgdragers van de andere bestuurslagen elk voor hun eigen archieven. Voeg een lid toe, dat bepaalt dat de archivaris van elke bestuurslaag hierin adviseert.
Wijzig artikel IIE door in de wetstekst van artikel 8.4a van de Archiefwet 20.. op te nemen, dat de minister besluit als het gaat om archieven van rijksorganen en de verantwoordelijke overheidsorganen van de andere bestuurslagen elk voor hun eigen archieven. Voeg een lid toe, dat bepaalt dat de archivaris van elke bestuurslaag hierin adviseert.
- Wijzig artikel IE door in de wetstekst van artikel 17a, eerste lid van de Archiefwet 1995 de term 'beperkt openbare archieven' te wijzigen in 'openbare archieven'.
Wijzig artikel IIE door in de tekst van artikel 8.4a, eerste lid van de Archiefwet 20.. de term 'beperkt openbare archieven' te wijzigen in 'openbare archieven'.
- Wijzig artikel IE door aan de wetstekst van artikel 17a van de Archiefwet 1995, lid 2a toe te voegen: 'of andere onderwerpen die een vergelijkbaar zwaarwegend algemeen belang dienen'.
Wijzig artikel IIE door in de wetstekst van artikel 8.4a, lid 2a toe te voegen: : 'of andere onderwerpen die een vergelijkbaar zwaarwegend algemeen belang dienen'.

Archiefinstellingen die buiten de boot vallen

Wij zullen de komende tijd met de regering en uw Kamer streven naar het gelijktrekken van de bepalingen in dit wijzigingsvoorstel met archiefinstellingen, die niet onder de Archiefwet vallen. Dit zal via een wijziging van de Uitvoeringswet AVG zijn beslag moeten krijgen.

Kennisdeling binnen de archiefsector

Om een eenheid in de uitvoering van deze bepalingen te krijgen, zal het delen van ervaringen en kennis op dit gebied binnen de archiefsector noodzakelijk zijn. KVAN wil daar graag haar steentje aan bijdragen.

Met vriendelijke groet,

Willeke de Groot, voorzitter

Koninklijke Vereniging Archiefsector Nederland (KVAN)